

STŘEVNÍ INFEKCE CESTOVATELŮ

MUDr. Zdenka Mandáková

Klinika infekčních nemocí 3. LF UK, FN Na Bulovce, Praha

Průjem je nejčastějším zdravotním problémem osob, které cestují z rozvinutých do rozvojových zemí. Předpokládá se, že ročně onemocní průměrně 11–12 miliónů cestovatelů, 40% z nich mění kvůli onemocnění svůj cestovní plán, 20% přeruší cestu a 1% je hospitalizováno. Klinický průběh akutního průjmu cestovatelů bývá benigní se spontánní úzdravou během 2–3 dnů, pokud cestovatel netrpí nějakým základním onemocněním (diabetes mellitus, kardiopatie, imunosuprese). K letálnímu zakončení nemoci dochází velmi vzácně. Incidence průjmu cestovatelů vrcholí 3 dny po příjezdu do cílové země, což vede k podezření, že příčina onemocnění je infekční, i když průjem může být způsoben i neinfekčními příčinami. Většina průjmů cestovatelů je vyvolána enteropatogenními mikroorganismy, v 85% případů to bývají bakterie, paraziti hrají důležitou roli u průjmů chronických, viry jsou hlavní příčinou průjmů dětí v rozvojových zemích.

V léčbě průjmu cestovatelů je nejdůležitější rehydratace, dále můžeme použít nespecifickou terapii. Celková antibiotická léčba je indikována pouze u závažných průběhů onemocnění, nebo z epidemiologických důvodů, antiparazitika podáváme podle zjištěného etiologického agens.

Akutní průjem cestovatelů

minimálně 3 stolice denně + nauzea a/nebo zvracení a/nebo křeče v břiše

Chronický průjem cestovatelů

trvá déle než 14 dnů

PŘÍČINY PRŮJMU CESTOVATELŮ

neinfekční	<ul style="list-style-type: none"> • pití většího množství sladkých a přechlazených nápojů • psychické stresy • vliv cestování na peristaltiku střevní • nezvyklá kořeněná strava • projímavý účinek ovoce (např. fíky, mango) • nadbytek oleje používaného v některých kuchyních 						
	infekční	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>bakterie</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • enterotoxigenní <i>E. coli</i> • salmonely • <i>Campylobacter jejuni</i> • shigely • enteroinvazivní <i>E. coli</i> • vibria • <i>Aeromonas hydrophila</i> • <i>Plesiomonas shigelloides</i> • <i>Yersinia enterocolitica</i> </td> </tr> <tr> <td>viry</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • Norwalk viry • rotaviry </td> </tr> <tr> <td>paraziti</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Giardia intestinalis</i> • <i>Entamoeba histolytica</i> • kokcidie včetně kryptosporidií • <i>Isospora belli</i> • <i>Blastocystis hominis</i> • <i>Ascaris lumbricoides</i> • <i>Cyclospora cayetanensis</i> </td> </tr> </tbody> </table>	bakterie	<ul style="list-style-type: none"> • enterotoxigenní <i>E. coli</i> • salmonely • <i>Campylobacter jejuni</i> • shigely • enteroinvazivní <i>E. coli</i> • vibria • <i>Aeromonas hydrophila</i> • <i>Plesiomonas shigelloides</i> • <i>Yersinia enterocolitica</i> 	viry	<ul style="list-style-type: none"> • Norwalk viry • rotaviry 	paraziti
bakterie	<ul style="list-style-type: none"> • enterotoxigenní <i>E. coli</i> • salmonely • <i>Campylobacter jejuni</i> • shigely • enteroinvazivní <i>E. coli</i> • vibria • <i>Aeromonas hydrophila</i> • <i>Plesiomonas shigelloides</i> • <i>Yersinia enterocolitica</i> 						
viry	<ul style="list-style-type: none"> • Norwalk viry • rotaviry 						
paraziti	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Giardia intestinalis</i> • <i>Entamoeba histolytica</i> • kokcidie včetně kryptosporidií • <i>Isospora belli</i> • <i>Blastocystis hominis</i> • <i>Ascaris lumbricoides</i> • <i>Cyclospora cayetanensis</i> 						

O VZNIKU A PRŮBĚHU INFEKČNÍHO PRŮJMU ROZHODUJE

invazivita mikroorganismu	produkce toxinů – <i>Staphylococcus aureus</i>
	kolonizační faktory – <i>E. coli</i> , <i>Giardia intestinalis</i>
	destrukce střevní sliznice v místě uchycení bakterií – enteropatogenní <i>E. coli</i>
	schopnost průniku do střevní sliznice a podslizničních tkání – salmonely, shigely, <i>Campylobacter jejuni</i> , enteroinvazivní <i>E. coli</i> , yersinie
obranyschopnost hostitele	zvýšené riziko – léčba antacidy, inhibitory protonové pumpy, H ₂ blokátory – porucha imunity: usnadní průnik patogena do hlubších tkání
infekční dávka	nízká (do 10 ³ mikroorganismů) kontaktní nákazy (shigelóza, kamylobakteriáza)
	vysoká (nad 10 ³ mikroorganismů) kontaktní nákaza výjimečně (salmonelózy)

ZDROJ INFEKCE

kontaminovaná voda
 nedostatečně tepelně upravené či syrové maso, ryby a plody moře
 ovoce a zelenina, které se nedají loupát
 mléčné produkty

RIZIKO NÁKAZY ZÁVISÍ NA

destinaci	vysoké – rozvojové země tropů a subtropů střední – Karibik, jižní Evropa, Izrael, Japonsko, Jižní Amerika nízké – Kanada, USA, Austrálie, Nový Zéland, Evropa mimo jižní část
způsobu cestování a stravování	
ročním obdobím	období dešťů v Nepálu – onemocnění <i>Cyclospora cayetanensis</i>

KLINICKÝ OBRAZ

akutní průjem cestovatelů		choleriformní – vodnaté stolice bez příměsí, nebývá teplota
		dysenteriformní – horečka, křeče, stolice mohou být s příměsí krve a hlenu
		těžký průběh – závažná dehydratace, alterace celkového stavu
	etiologie	nejčastěji bakterie a viry
chronický průjem cestovatelů		protrahované průjmy, nadýmání, pocit plnosti v břiše, střídavě zlepšení a zhoršení obtíží
	etiologie	nejčastěji paraziti postinfekční malabsorpce – příčina zatím není zcela jasná

KLINICKÉ ZNÁMKY DEHYDRATACE

	mírné	středně těžké	těžké
ztráta tělesné váhy	0–3 %	4–8 %	8–12 %
centrální pulz	plný	plný	slabý
periferní pulz	plný	oslabený	chybí
kožní turgor	normální	snížený	výrazně snížený
oči	normální	podkroužené	vpadlé
vzhled	čilý, mírná žízeň	čilý, žízeň	unavený, velká žízeň
výdej moči	normální	snížený	chybí

TERAPIE

1. rehydratace	perorální: <i>minerálky, iontové nápoje, roztok SZO (Světové zdravotnické organizace)</i> intravenózní nasogastrickou sondou u kojenců
2. dieta	nemastná, bezežbytková: <i>suchary, vařená rýže, mrkev, brambory, rozmačkaný banán, jablko</i>
3. nespecifická terapie	střevní adsorbens: <i>diosmectit (Smecta), carbo adsorbens</i>
	střevní desinficiens: <i>chloroxin (Endiaron), nifuroxazid (Ercefuryl)</i>
	antimotilika: <i>loperamid (Imodium)</i> – KONTRAINDIKOVÁN u horečnatých průjmů s příměsí krve a hlenu ve stolici
	probiotika: <i>Santax S, Bactisubtil, Lacteol forte, Hylak forte</i>
4. kauzální terapie bakteriálních průjmů	antibiotika jen u závažných klinických průběhů nebo z epidemiologických důvodů – zabránění šíření infekce: <i>ciprofloxacin, cotrimoxazol, ampicilin, makrolidy u kampilobakterií, rifaximin (Normix)</i> – vhodný do cestovní lékárničky
5. kauzální terapie parazitárních průjmů	dle zjištěné etiologie: <i>metronidazol, mebendazol, albendazol, prazikvantel</i>

PROFYLAKTICKÉ PODÁNÍ ANTIBIOTIK

ve výjimečných případech u krátkodobých cest – piloti, diplomati, obchodníci, vojáci

DOPORUČENÍ K PREVENCI CESTOVATELSKÉHO PRŮJMU

1. pečlivě vybírat místo pobytu s ohledem na věk a zdravotní stav cestovatele
2. pít pouze balenou nebo dezinfikovanou vodu
3. nepožívat ryby z neznámých vod
4. vyhýbat se zmrzlínám, některým sýrům, paštikám a mléku
5. maso jíst dobře propečené, ještě horké
6. zeleninu a saláty omývat v balené vodě
7. nejíst ovoce, které se nedá loupat

Literatura

1. Cook Gordon C, Zumla Alimudin I. Manson's Tropical Diseases; 2003: 116–133.
2. Beneš J. Skripta – Kapitoly z infekčního lékařství, 2. díl; 1995: 129–133.
3. Steffen R, Du Pont H L. Manual of Travel Medicine and Health; 1999: 331–347.
4. Ambrožová H. Racionální léčba průjmových onemocnění. Zdravotnické noviny (příloha Lékařské Listy 35); 2002 (51): 23–24.
5. Du Pont H L, Ericsson C D. Rifaximin: A Nonabsorbed Antimicrobial in the Therapy of Traveler's Diarrhea, Digestion; 1998 (59): 708–714.